

Scriptie
European Council for High Ability (ECHA) Opleiding

De hoogbegaafde jongen *wat vindt hij dat hij nodig heeft bij individuele begeleiding?*

Datum

12 oktober 2019

Cursist

Sjoerd Dirk Meijer

Begeleider

Sven Mathijssen

Radboud Universiteit

De hoogbegaafde jongen;
wat vindt hij dat hij nodig heeft bij individuele begeleiding?

Sjoerd Dirk Meijer

Radboud Universiteit Nijmegen
Radboud Centrum Sociale Wetenschappen
European Council for High Ability (ECHA) Opleiding

Samenvatting

Waar vroeger onderzoek naar hoogbegaafdheid zich alleen op mannen richtte, lijkt het erop dat later onderzoek vooral gericht is op hoogbegaafdheid in het algemeen. Het weinige dat geschreven is over (individuele) begeleiding van hoogbegaafde jongens is daardoor niet recent, voornamelijk gebaseerd op literatuuronderzoek en/of op basis van praktijkervaringen van de auteurs. In dit onderzoek is gekeken naar welke begeleidingsbehoeften hoogbegaafde jongens zelf hebben bij individuele begeleiding. Door middel van een online vragenlijst hebben 197 (vermoedelijk) hoogbegaafde jongens (en hun ouders) in de leeftijd van 7 t/m 19 jaar uit Nederland en Vlaanderen aangegeven welke begeleidingsbehoeften zij hebben. De resultaten tonen aan dat hoogbegaafde jongens volgens zichzelf over het algemeen een voorkeur hebben voor een hoogbegaafde begeleider met kennis van hoogbegaafde kinderen. In specifieke situaties is er een voorkeur voor een mannelijke begeleider. Op basis van de genoemde activiteiten uit dit onderzoek hebben de meeste hoogbegaafde jongens een voorkeur voor iets bouwen of maken met de handen, gamen, uitdagende activiteiten (waarbij je na moet denken), sporten, programmeren, spelletjes spelen, activiteiten met dieren en creatieve activiteiten (tekenen/beeldend). De resultaten uit dit onderzoek kunnen gebruikt worden om individuele begeleiding beter af te stemmen op de individuele hoogbegaafde jongen, aangezien geen twee hoogbegaafde jongens hetzelfde zijn.

Trefwoorden: hoogbegaafde jongens, individuele begeleiding, begeleidingsbehoefte, hoogbegaafdheid

Abstract

Whereas early research into intellectual giftedness focussed only on men, it seems that later research is mainly focussed on giftedness in general. The little that has been written about (individual) counselling of gifted boys is therefore not recent, mainly based on literature research and / or based on the practical experience of the authors. This study looks into the counselling needs of gifted boys in individual counselling as indicated by the boys themselves. By means of an online questionnaire, 197 (presumably) gifted boys (and their parents) from the Netherlands and Flanders aged 7 to 19 indicated their counselling needs. The results show that gifted boys generally have a preference for a gifted counsellor with knowledge of gifted children. In specific situations there is a preference for a male counsellor. Based on the activities mentioned in this study, most gifted boys have a preference for building or creating something with their hands, gaming, challenging activities (which require hard thinking), sports, programming, playing games, activities with animals and creative activities (drawing / visual). The results from this study can be used to better tailor individual counselling to the individual gifted boy, since no two gifted boys are the same.

Keywords: gifted boys, individual counselling, counselling needs, giftedness

Kerr en Cohn (2009) geven aan dat hoogbegaafde jongens "in veel opzichten uniek zijn" (p. 9). Waar de eerste onderzoeken naar hoogbegaafdheid zich alleen op mannen richtte (o.a. Galton, 1892), lijkt het erop dat later onderzoek vooral gericht is op hoogbegaafdheid in het algemeen. Kerr en Cohn (2009) geven aan dat er niet veel onderzoek naar begaafde jongens is uitgevoerd.

In onderzoek worden kenmerken en problemen beschreven, die specifiek voor hoogbegaafde jongens zijn en welke interventies leerkrachten/coaches/begeleiders kunnen toepassen om deze problemen aan te pakken (Greene Burton, 2012; Kerr, Vuyk & Rea, 2012; Shepard, Foley Nicpon, Haley, Lind & Liu, 2011; Kerr & Cohn, 2009; Liu, Shepard & Foley Nicpon, 2008; Hébert & Olenchak, 2000; Alvino, 1991). Deze interventies worden in de volgende paragrafen kort beschreven. Echter, aan het eind van hun tienerjaren zijn veel hoogbegaafde jongens volgens Greene Burton (2012) nog steeds aan het uitzoeken wat het inhoudt om als hoogbegaafde op te groeien en geven deze jongens aan dat ze de traditionele vormen van begeleiden/coachen niet nodig hebben of zijn het volgens Haen (2011b) teleurstellende ervaringen. Hetgeen beschreven wordt in de literatuur is niet recent, voornamelijk gebaseerd op literatuuronderzoek en/of op basis van praktijkervaringen van de auteurs. Om hieraan iets toe te voegen, wordt in dit onderzoek gekeken naar welke begeleidingsbehoefte de hoogbegaafde jongen zélf heeft.

Om dit onderzoek niet te beperken tot de begeleidingsadviezen die al bekend zijn voor hoogbegaafde jongens, wordt tevens gekeken naar de begeleidingsadviezen die gegeven worden voor jongens in het algemeen en naar de begeleidingsadviezen voor hoogbegaafde kinderen; de adviezen die gegeven worden voor jongens in het algemeen en voor hoogbegaafde kinderen zijn mogelijk ook van toepassing op hoogbegaafde jongens. In de komende paragrafen worden sommige adviezen omwille van de leesbaarheid samengevoegd.

Begeleidingsadviezen voor het werken met jongens in het algemeen

Kiselica en Englar-Carlson (2008) geven een reeks begeleidingsadviezen voor het werken met jongens in het algemeen: belangstelling tonen voor de interesse van de jongen, humor gebruiken, niet te veel vragen stellen, een wederzijdse band opbouwen, iets actiefs doen, de jongen iets in zijn handen laten houden, luisteren, de jongen zelf keuzes laten maken, naast de jongen gaan zitten als begeleider, empathisch, beschikbaar en eerlijk zijn en over jezelf vertellen. Hierdoor zal een jongen zich gemakkelijker openstellen voor de begeleiding. Veel jongens, zeker degenen die eerder begeleiding hebben gehad, hebben bevestiging nodig dat niet elk woord van hen geanalyseerd wordt en daardoor niet tegen hen gebruikt zal worden. Daarnaast vinden veel jongens het fijn om in een groep iets te doen. Introvertere jongens zullen zich daarentegen prettiger voelen bij individuele begeleiding (Kiselica & Englar-Carlson, 2008). Gamen, tekenen, kunst, muziek, spel spelen, activiteiten in de natuur, werken met de handen, drama, verhalen vertellen, luieren, mindfulness, werken met dieren of superhelden zijn werkvormen die door meerdere experts worden geadviseerd voor het werken met jongens (Cruz, 2011; Enfield, 2011; Fine, Dennis, & Bowers, 2011; Haen, 2011a, 2011b; Harvey, 2011; Kiselica & Englar-Carlson, 2008).

Uit onderzoek van Wintersteen, Mensinger en Diamond (2005) blijkt dat adolescente jongens een behandeling langer volhouden als de therapeut een man is, terwijl het voor een jongen (qua prestaties, houding en gedrag) niet uitmaakt of hij les krijgt van een meester of juf (Driessen & Doesborgh, 2004). Het is niet bekend of de bevindingen van Wintersteen et al. (2005) ook voor jongere jongens gelden. Aangezien het grootste deel van de werknemers in het Nederlandse Onderwijs vrouw is (primair onderwijs: 80%, voortgezet onderwijs: 49% (IJzerman, 2018)), zal dit hoge percentage voor jongens in het algemeen niet van invloed zijn. In de Jeugdzorg kan dit wel van invloed zijn, aangezien 77% van de werkenden in die sector vrouw is (Van der Aalst, 2018) en dit aantal groeit. In hoeverre het voor hoogbegaafde jongens uitmaakt of zij begeleid worden door een man of een vrouw is niet gevonden in de literatuur. Wel lijkt het er uit eigen ervaring op - doordat ouders regelmatig aangeven blij te zijn een man als coach gevonden te hebben - dat ouders het belangrijk vinden dat hun (vermoedelijk) hoogbegaafde zoon begeleid wordt door een man. Dit is passend bij de conclusies van Wintersteen et al. (2005).

Begeleidingsadviezen voor het werken met hoogbegaafde kinderen

Davis, Rimm, en Siegle (2014) geven aan dat het belangrijkste doel voor begeleiding het vergroten van het zelfbegrip van het hoogbegaafde kind is. Belangstelling voor hun interesses, het gebruiken van humor, het inzetten van rollenspel, ontspanningsoefeningen, het gebruik van kunst en muziek, werkvormen met uitdagende activiteiten en wetenschap zijn de begeleidingsadviezen die Davis et al. (2014) en Silverman (2016) geven om dat te bereiken. Silverman (2016) geeft verder aan dat hoogbegaafde kinderen in staat zijn veel zelf op te lossen, met aanmoediging, voldoende tijd en vertrouwen in het kind. Aanvullend op het advies van Davis et al. (2014) om goed te luisteren naar het kind, geven Boland en Gross (2007) aan om dit te controleren door onder andere te parafraseren, door te vragen en conclusies te trekken.

Rosemarin (2014) concludeert dat, om een succesvolle begeleider te zijn voor hoogbegaafde leerlingen, deze voldoende intelligent moet zijn om hun manier van denken te begrijpen, voldoende geïnformeerd moet zijn om ze te kunnen uitdagen en emotioneel intelligent moet zijn.

Begeleidingsadviezen voor het werken met hoogbegaafde jongens

Volgens Greene Burton (2012) is een relatie opbouwen het belangrijkste tijdens de begeleiding van hoogbegaafde jongens; zonder wederzijds vertrouwen, respect en oprechtheid zal begeleiding niet werken. Een ruimdenkend en niet veroordelend karakter van de begeleider zorgt voor een langdurige relatie (Hébert & Olenchak, 2000). Door in te gaan op de interesses van de hoogbegaafde jongen, (gezamenlijke) activiteiten in te bouwen in de begeleiding, naar buiten te gaan, gebruik te maken van afbeeldingen in plaats van woorden, consequente en persoonlijke sociale/emotionele ondersteuning en door humor te gebruiken, zal deze band sneller opgebouwd worden (Greene Burton, 2012; Hébert & Olenchak, 2000). Daarnaast adviseert Greene Burton (2012) om te praten over wat ze denken in plaats van over hun gevoelens. Door eerst naar hun cognitieve capaciteiten te vragen, helpt het hen om later hun emotionele kant beter te begrijpen. Jongens zijn vaak beweeglijk en hebben hiervoor

ruimte nodig, ze houden graag iets in hun handen en maken liever geen oogcontact. Daarnaast zijn rollenspel, ontspanningsoefeningen, ademhalingsoefeningen, meditatie, empathisch luisteren, uitgebreide discussies en psycho-educatie volgens Liu et al. (2008) in te zetten tijdens de begeleiding van hoogbegaafde jongens.

De genoemde begeleidingsadviezen gelden voor een groot deel voor alle jongens en meisjes, hoogbegaafd of niet. De genoemde auteurs geven op basis van hun (werk)ervaring en/of onderzoek echter aan dat deze specifieke adviezen overwogen dienen te worden bij de begeleiding van hoogbegaafde jongens.

Als we de begeleidingsbehoefte van hoogbegaafde jongens vergelijken met de begeleidingsbehoefte van jongens in het algemeen, dan komen het tonen van belangstelling voor de interesse van jongens, het gebruik van humor, niet te veel vragen stellen en een wederzijdse band opbouwen (Kiselica & Englar-Carlson, 2008) overeen. Ook de adviezen om iets actiefs te doen, de jongen iets in zijn handen te laten houden, te luisteren en hem zelf keuzes te laten maken komen overeen.

Uiteraard is er ook overlap met de adviezen die gegeven worden bij het begeleiden van hoogbegaafde kinderen. Belangstelling voor hun interesses, het gebruiken van humor (Davis et al., 2014) en goed luisteren naar het kind (Silverman, 2016) tijdens de begeleiding komen terug in de literatuur over het begeleiden van alle drie de doelgroepen. Het inzetten van rollenspel, ontspanningsoefeningen en het gebruik van kunst en muziek (Davis et al., 2014) overlappen in de adviezen die gegeven worden bij de begeleiding van jongens en bij het begeleiden van hoogbegaafde kinderen en zijn daardoor mogelijk ook adviezen die gelden voor hoogbegaafde jongens.

Verzamelde begeleidingsadviezen

De hierboven beschreven adviezen voor het begeleiden van jongens, hoogbegaafde kinderen en hoogbegaafde jongens hebben betrekking op meerdere onderdelen van begeleiding. Om de adviezen overzichtelijk te presenteren zijn ze ingedeeld in thema's die passen bij begeleiding in het algemeen.

De volgende thema's zijn hiervoor gebruikt:

- het inplannen van de sessies
- de vorm van de begeleiding
- de invloed van de ouders rondom de sessies
- de kennis van de begeleider
- de begeleider (als persoon)
- de (typen) werkvormen die ingezet worden

Tabel 1

Overzicht adviezen, inclusief indeling in doelgroep(en) en thema's

Advies	Jongens	Hoog-begaafde kinderen	Hoog-begaafde jongens	Thema	Referenties
belangstelling voor interesses	X	X	X	begeleider (als persoon)	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Greene Burton, 2012; Kiselica & Englar-Carlson, 2008; Hébert & Olenchak, 2000
beschikbaar	X			begeleider (als persoon)	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
consequent			X	begeleider (als persoon)	Hébert & Olenchak, 2000
eerlijk	X			begeleider (als persoon)	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
empatisch	X			begeleider (als persoon)	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
geen vast programma / flexibel	X			begeleider (als persoon)	Woltring, 2017
humor	X	X	X	begeleider (als persoon)	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Greene Burton, 2012; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
jezelf zijn (als beg.)			X	begeleider (als persoon)	Greene Burton, 2012
luisteren	X	X	X	begeleider (als persoon)	Silverman, 2016; Liu, Shepard, & Nicpon, 2008; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
man als begeleider	X			begeleider (als persoon)	Wintersteen, Mensinger, & Diamond, 2005
niet oordelend			X	begeleider (als persoon)	Hébert & Olenchak, 2000
niet teveel vragen stellen	X		X	begeleider (als persoon)	Greene Burton, 2012; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
ruimdenkend			X	begeleider (als persoon)	Hébert & Olenchak, 2000
parafraseren e.d.		X		begeleider (als persoon)	Mendaglio & Peterson, 2007
persoonlijk			X	begeleider (als persoon)	Hébert & Olenchak, 2000
respect			X	begeleider (als persoon)	Greene Burton, 2012
vertelt over zichzelf (beg.)	X			begeleider (als persoon)	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
wederzijds vertrouwen	X		X	begeleider (als persoon)	Greene Burton, 2012; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
zelf oplossen		X		begeleider (als persoon)	Silverman, 2016
zelf hoogbegaafd		X		begeleider (als persoon)	Rosemarin, 2014

Advies	Jongens	Hoog-begaafde kinderen	Hoog-begaafde jongens	Thema	Referenties
flexibel met afspraken inplannen	X			inplannen van de sessies	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
korte afspraken	X			inplannen van de sessies	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
lengte bepaald door jongen	X			inplannen van de sessies	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
zelf afspraken inplannen	X			inplannen van de sessies invloed van de ouders rondom de sessies	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
zelf keuzes maken	X		X	invloed van de ouders rondom de sessies vorm van de begeleiding	Kiselica & Englar-Carlson, 2008; Alvino, 1991
actief i.p.v. zitten	X		X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
bewegen			X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012; Liu, Shepard, & Nicpon, 2008
geen oogcontact			X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012
groep	X			vorm van de begeleiding	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
iets in de handen	X		X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
iets samen doen			X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012
leren met plaatjes			X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012
naar buiten gaan			X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012
naast elkaar zitten	X			vorm van de begeleiding	Haen, 2011; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
niet analyseren	X			vorm van de begeleiding	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
vraag naar gedachten i.p.v. gevoelens			X	vorm van de begeleiding	Greene Burton, 2012
voldoende kennis hebben		X		kennis van de begeleider	Rosemarin, 2014
activiteiten in de natuur	X			werkvormen die ingezet worden	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
adem-halings-oefeningen		X	X	werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Liu, Shepard, & Nicpon, 2008
dieren	X			werkvormen die ingezet worden	Fine, Dennis, & Bowers, 2011
discussies			X	werkvormen die ingezet worden	Liu, Shepard, & Nicpon, 2008

Advies	Jongens	Hoog-begaafde kinderen	Hoog-begaafde jongens	Thema	Referenties
drama	X			werkvormen die ingezet worden	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
gamen	X			werkvormen die ingezet worden	Enfield, 2011; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
kunst	X	X		werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Cruz, 2011; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
luiieren	X			werkvormen die ingezet worden	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
meditatie			X	werkvormen die ingezet worden	Liu, Shepard, & Nicpon, 2008
mindfulness	X			werkvormen die ingezet worden	Haen, 2011
muziek	X	X		werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
ontspanning		X	X	werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Liu, Shepard, & Nicpon, 2008
psycho-educatie			X	werkvormen die ingezet worden	Liu, Shepard, & Nicpon, 2008
rollenspel		X	X	werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014; Liu, Shepard, & Nicpon, 2008
spel spelen	X			werkvormen die ingezet worden	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
superhelden	X			werkvormen die ingezet worden	Haen, 2011
tekenen	X			werkvormen die ingezet worden	Cruz, 2011; Kiselica & Englar-Carlson, 2008
uitdagende activiteiten		X		werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014
verhalen vertellen	X			werkvormen die ingezet worden	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
werken met handen	X			werkvormen die ingezet worden	Kiselica & Englar-Carlson, 2008
wetenschap		X		werkvormen die ingezet worden	Davis, Rimm, & Siegle, 2014

In de gevonden literatuur lijken er ook aanwijzingen te zijn die bevestigen dat het voor het begeleiden van hoogbegaafde jongens belangrijk is dat dit door een man gebeurt die kennis heeft van hoogbegaafdheid en die zelf hoogbegaafd is (Rosemarin, 2014; Wintersteen et al., 2005).

Woltring (2017) geeft aan dat het “mooi zou zijn als er meer systematische verslaggeving van [werken met jongens] zou komen en opgedane ervaringen konden worden gedeeld” (p. 247). Het hebben van kennis over (de begeleiding van) jongens ziet hij als meerwaarde bij de begeleiding van deze doelgroep.

In hoeverre hoogbegaafde jongens deze kenmerken van een begeleider en welke werkvormen ingezet worden ook belangrijk vinden, is tot nog toe niet onderzocht. Dit onderzoek richt zich daarom op hetgeen de hoogbegaafde jongen zelf belangrijk vindt bij begeleiding.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt daarom: Wat heeft de hoogbegaafde jongen volgens zichzelf nodig wanneer hij individueel begeleid wordt? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, worden er enkele deelvragen geformuleerd.

De eerste deelvraag luidt: Hebben hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een begeleider van een bepaald geslacht? De verwachting is dat een meerderheid van de hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een mannelijke begeleider heeft.

De tweede deelvraag luidt: Hebben hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een begeleider die hoogbegaafd is? De verwachting is dat een meerderheid van de hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een hoogbegaafde begeleider heeft.

De derde deelvraag luidt: Hebben hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een begeleider die specifieke kennis heeft van jongens? De verwachting is dat een meerderheid van de hoogbegaafde jongens hiervoor een voorkeur heeft.

De vierde deelvraag luidt: Welke andere begeleidingsbehoeften (persoonlijke kenmerken van de begeleider, afspraakmogelijkheden, invloed van de ouders, begeleidingsvormen en activiteiten) hebben hoogbegaafde jongens? De verwachting is dat hoogbegaafde jongens een voorkeur hebben voor bepaalde begeleidingsadviezen of -vormen.

De antwoorden op deze vragen kunnen aanwijzingen geven over hoe in Nederland en Vlaanderen hoogbegaafde jongens beter individueel begeleid kunnen worden.

Methode

Participanten

Voor dit onderzoek werden (vermoedelijk) hoogbegaafde jongens van 8 jaar en ouder gezocht, die individuele begeleiding kregen op het moment van invullen of die individuele begeleiding hadden gekregen en die in Nederland of Vlaanderen woonden. De jongens moesten begeleiding hebben of gehad hebben, zodat ze wisten wat individuele begeleiding inhoudt.

De participanten waren 197 (vermoedelijk) hoogbegaafde jongens in de leeftijd van 7 tot en met 19 jaar ($M = 11.09$, $SD = 2.36$). Op het moment van invullen hadden 101 jongens individuele begeleiding en 96 hadden deze gehad (zie tabel 2). Uit Nederland kwamen 193 participanten uit 11 provincies en er kwamen 4 participanten uit België uit 3 provincies.

Tabel 2

Verdeling respondenten naar leeftijd en begeleidingsstatus

Leeftijd (in jaren)	Totaal aantal participanten	%	Begeleiding gehad (n)	%	Begeleiding op dit moment (n)	%
7	1	0.5	0	0.0	1	0.5
8	19	9.6	10	5.1	9	4.6
9	36	18.3	14	7.1	22	11.2
10	31	15.7	15	7.6	16	8.1
11	43	21.8	21	10.7	22	11.2
12	23	11.7	12	6.1	11	5.6
13	16	8.1	9	4.6	7	3.6
14	11	5.6	4	2.0	7	3.6
15	7	3.6	5	2.5	2	1.0
16	3	1.5	2	1.0	1	0.5
17	2	1.0	0	0.0	2	1.0
18	2	1.0	2	1.0	0	0.0
19	3	1.5	2	1.0	1	0.5
Totaal	197	100.0	96	48.7	101	51.3

Instrumenten

Er werden geen bestaande vragenlijsten gevonden die de onderzoeksvragen zouden kunnen onderzoeken en daarom werd een vragenlijst ontwikkeld. De vragenlijst begon met 8 selectievragen voor de ouders, waarmee bepaald werd of de participant wel of niet tot de doelgroep behoorde. Participanten die niet tot de doelgroep behoorden, kregen een melding met uitleg te zien en werden bedankt voor hun deelname. Om de privacy te waarborgen, werd alleen de provincie, geboortemaand en -jaar gevraagd van de jongen.

Het tweede deel van de vragenlijst was ook voor de ouder(s)/verzorger(s) en bestond uit 6 vragen over de hoogbegaafdheid en over de begeleiding van hun zoon.

Het derde deel van de vragenlijst bestond uit 43 vragen. Op basis van de adviezen (met uitzondering van de werkvormen) uit Tabel 1 werden 40 vragen gemaakt waarbij de jongen moest kiezen uit twee keuzes; 36 van deze vragen hadden een 4-puntsschaal (sterke voorkeur voor A, voorkeur voor A, voorkeur voor B, sterke voorkeur voor B) en 4 vragen hadden een 2-puntsschaal. Waar mogelijk werden adviezen tegenover elkaar gezet in één vraag. Waar dit niet mogelijk was, werd een tegengestelde mogelijkheid gebruikt als tweede keuze.

Alle 4- en 2-puntsschaalvragen werden vormgegeven als een 5- resp. 3-puntsslider. Initieel was de slider in het midden geplaatst om beïnvloeding te voorkomen. Het was echter niet toegestaan om de slider in het midden te laten staan; de jongen moest kiezen uit één van de andere mogelijkheden. Hiervoor is gekozen om te voorkomen dat de participanten, bij onder andere twijfel, geen keuze zouden maken.

De werkvormen uit Tabel 1 werden gebruikt om 2 meerkeuzevragen te maken, waarbij gevraagd werd welke 5 activiteiten de jongen het meest en welke 5 activiteiten hij het minst fijn vindt om te doen tijdens individuele begeleiding. Ten slotte had hij nog de mogelijkheid om via een open vraag aanvullende activiteiten in te vullen.

Op elk moment was het mogelijk de vragenlijst op te slaan en later af te maken. Hierdoor hoefde het deel voor de ouders en het deel voor de kinderen niet op hetzelfde moment ingevuld te worden. Tevens werd hiermee mogelijk voorkomen dat een participant door bijvoorbeeld tijdsgebrek of een onvoorziene omstandigheid de vragenlijst tussentijds zou afbreken. Hij kreeg hierdoor de mogelijkheid om de vragenlijst op een later moment af te ronden via een unieke link, die, naar keuze, per e-mail kon worden verzonden. Dit e-mailadres werd separaat van de vragenlijst opgeslagen en na 30 dagen automatisch verwijderd.

De vragenlijst stond online vanaf 19 april 2019 tot en met 31 mei 2019.

Procedure

Voor dit kwantitatief/empirisch onderzoek werd een vragenlijst ontwikkeld die online werd ingevuld. Er werd gekozen voor dit type onderzoek, omdat veel voorgaande onderzoeken gebaseerd waren op een klein aantal participanten of literatuurstudies waren. Door te kiezen voor een vragenlijst kon mogelijk een groot aantal respondenten bereikt worden en de mening van de (vermoedelijk) hoogbegaafde jongen zelf worden gevraagd.

De link naar de vragenlijst, de doelgroepbeschrijving en een toelichting werden op Facebook gepost. Dit bericht is gedeeld op Facebook-bedrijfspagina's en in groepen gericht op hoogbegaafdheid. Ook werd een oproep om te participeren via Twitter verspreid. Daarnaast zijn hoogbegaafdheidsorganisaties aangeschreven met het verzoek om de oproep te delen op hun social

media en/of in hun nieuwsbrieven en de oproep is gedeeld via de mededelingen-e-maillijst van vereniging Mensa Nederland. Om gedurende de periode de respons te verhogen werd het bericht op Facebook een aantal keer gedeeld, ondanks dat er al veel natuurlijke deelacties waren en het bericht daardoor uiteindelijk ruim 250 keer gedeeld werd. Tevens hebben alle participanten, die de vragenlijst tussentijds opgeslagen hadden, éénmaal een herinnering gehad om de vragenlijst af te maken. Twee dagen voordat de vragenlijst offline gezet zou worden, is het oorspronkelijke Facebook-bericht nogmaals gedeeld met een oproep om de vragenlijst alsnog in te vullen of de vragenlijst te voltooien. Na het offline halen van de vragenlijst is het oorspronkelijke Facebook-bericht aangepast met een melding dat het onderzoek afgelopen was.

Er werden in totaal 270 vragenlijsten afgerond. Hiervan werden 73 vragenlijsten verwijderd uit de dataset, aangezien deze ingevuld waren door participanten die niet tot de doelgroep behoorden of doordat een vragenlijst dubbel opgeslagen was. Er bleven 197 unieke, volledig ingevulde vragenlijsten over van participanten die tot de doelgroep behoorden.

Data-analyse

De verzamelde data van tot de doelgroep behorende participanten werd ingelezen in Excel. Vervolgens werd gecontroleerd of er vragenlijsten dubbel opgeslagen waren, door de antwoorden op de meerkeuzevragen voor ouders samen te voegen in één veld en middels de functie 'Voorwaardelijke opmaak' dubbele waarden te markeren. Handmatig werd gecontroleerd of deze daadwerkelijk dubbel opgeslagen waren en, indien ze identiek waren, werd één van de twee cases verwijderd. Daarna werd dit veld verwijderd.

Om de leeftijd van de jongen te berekenen werden eerst de velden geboortemaand en -jaar samengevoegd naar een datumveld (waarbij 15 voor de dag werd ingevuld) en als geboortedatum gebruikt. Vervolgens werd de leeftijd in hele jaren berekend door het verschil tussen deze geboortedatum en de inzenddatum te berekenen middels de functie 'DATUMVERSCHIL(geboortedatum;inzenddatum;"y")'.

Voor de vragen over de werkvormen werd in Excel per werkvorm berekend welke percentages van de jongens hadden aangegeven de betreffende werkvorm wel en niet fijn te vinden.

De data werd vervolgens ingelezen in SPSS. De respons van de 4-puntsvragen werden gehercodeerd, waarbij keuzemogelijkheid 1 (sterke voorkeur voor A) en 2 (voorkeur voor A) samengevoegd zijn en keuzemogelijkheid 3 (voorkeur voor B) en 4 (sterke voorkeur voor B) ook. Daarna werden deze vragen voor de jongens per vraag middels de chi-kwadraat-onafhankelijkheidstest geanalyseerd.

Twee vragen die om een voorkeur uit meerdere categorieën vroegen, werden geanalyseerd middels de chi-kwadraat-onafhankelijkheidstest. Indien het resultaat significant was, werden deze vragen gehercodeerd in meerdere vragen (aantal categorieën - 1), waarbij gezorgd werd dat de eerste twee

categorieën per vraag verschillend waren. Daarna werden deze vragen (incl. de oorspronkelijke) opnieuw geanalyseerd met de chi-kwadraat-onafhankelijkheidstest, waarbij alleen de eerste twee opties meegenomen werden. Hierdoor was het mogelijk om de significantie tussen de verschillende categorieën te bepalen.

De laatste twee vragen van de vragenlijst waren meerkeuzevragen. Hierbij moest de participant uit een lijst met 20 activiteiten bij de eerste vraag vijf activiteiten aanvinken die hij fijn vindt om te doen tijdens individuele begeleiding en bij de tweede vraag vijf activiteiten die hij niet fijn vindt om te doen. Per vraag en per activiteit werd het percentage ten opzichte van de gehele populatie berekend.

Resultaten¹

Voorkeur voor een begeleider van een bepaald geslacht

In het onderzoek werden vier vragen gesteld over de voorkeur van de hoogbegaafde jongens voor een begeleider van een bepaald geslacht. Voor individuele begeleiding was de voorkeur evenredig verdeeld in de populatie, $X^2(1, N = 197) = .41, p = .521$. Er werd geen significante voorkeur gemeten voor een mannelijke begeleider. Bij de andere drie vragen was de voorkeur niet evenredig verdeeld. Er was een significante voorkeur voor een mannelijke trainer ($X^2(1, N = 197) = 89.79, p < .001$), mannelijke arts ($X^2(1, N = 197) = 12.19, p < .001$) en meester ($X^2(1, N = 197) = 7.72, p = .005$).

Voorkeur voor een hoogbegaafde begeleider

De respons op de voorkeur voor een hoogbegaafde of niet hoogbegaafde begeleider was niet evenredig verdeeld, $X^2(1, N = 197) = 30.10, p < .001$. Er was een significante voorkeur voor een begeleider die zelf hoogbegaafd is.

Voorkeur voor een begeleider met specifieke kennis van jongens

Bij de twee vragen waarbij werd onderzocht of er een voorkeur was of de begeleider specifieke kennis van jongens heeft, werd een niet evenredige verdeling gemeten. Bij de vraag of de begeleider specifieke kennis van kinderen in het algemeen of van jongens diende te hebben, werd een significante minderheid gemeten voor kennis van jongens ($X^2(1, N = 197) = 15.36, p < .001$). Bij de vraag of de begeleider kennis van hoogbegaafdheid of van jongens diende te hebben, werd een significante minderheid gemeten voor kennis van jongens ($X^2(1, N = 197) = 121.95, p < .001$).

Begeleidingsbehoefte

Om een tekstuele opsomming van de resultaten van de vragen over de begeleidingsbehoefte van hoogbegaafde jongens te voorkomen, worden deze resultaten per thema in de tabellen 3 tot en met 7 weergegeven. Het woord 'begeleider' is in deze tabellen afgekort als 'beg.'.

In de tabellen 3 tot en met 6 is de keuzemogelijkheid die in de literatuur gevonden is (en welke daardoor verondersteld wordt de voorkeursmogelijkheid te zijn) in vet en cursief weergegeven. Indien een significante voorkeur overeenkomt met het in de literatuur gevonden advies, dan is het advies in vet weergegeven.

In tabel 7 staan de (typen) werkvormen met daarbij de bijbehorende percentages. Tevens zijn de hoogste acht percentages (per categorie) voorzien van een rangnummer (1 = hoogste percentage).

Op de open vraag of er nog andere activiteiten waren die de participant fijn zou vinden tijdens individuele begeleiding, kwamen de volgende reacties: origami, koken (2x), iets met lego, lezen,

¹ Voor de resultaten van alle X^2 -testen geldt: $\alpha = .050$

bedrijf bezoeken, zelf een opgave bedenken om iets te tekenen of te knutselen, puzzelen (zonder stukjes) en huiswerk maken.

Tabel 3

Resultaten van thema 'begeleider (als persoon)'

Toelichting: Vet in kolom 'Advies': significante voorkeur overeenkomstig het in de literatuur gevonden advies. Vet en cursief in kolommen 'Keuzemogelijkheid': advies welke in de literatuur gevonden is.

Advies	Keuze- mogelijkheid met grootste <i>n</i>	Keuze- mogelijkheid met kleinste <i>n</i>	X^2
belangstelling voor interesses	<i>beg. praat over wat je interessant vindt</i>	beg. hoeft niet te praten over wat je interessant vindt	$X^2 (1, N = 197) = 62.54, p < .001$
consequent	<i>vooraf is duidelijk wat er gaat gebeuren</i>	beg. bedenkt spontaan nieuwe activiteiten	$X^2 (1, N = 197) = 20.15, p < .001$
eerlijk	<i>beg. is eerlijk</i>	beg. zegt wat je wilt horen	$X^2 (1, N = 197) = 138.20, p < .001$
empathisch	<i>beg. is gevoelig</i>	beg. is stoer	$X^2 (1, N = 197) = 7.72, p = .005$
geen vast programma/flexibel	vooraf is duidelijk wat er gaat gebeuren	<i>beg. bedenkt spontaan nieuwe activiteiten</i>	$X^2 (1, N = 197) = 20.15, p < .001$
humor	<i>beg. heeft dezelfde soort humor</i>	beg. heeft niet dezelfde soort humor	$X^2 (1, N = 197) = 28.55, p < .001$
jezelf zijn (als beg.)	<i>beg. is zichzelf</i>	beg. past zich aan	$X^2 (1, N = 197) = 74.32, p < .001$
luisteren	<i>beg. kan goed luisteren</i>	beg. kan goed praten	$X^2 (1, N = 197) = 58.12, p < .001$
niet oordelend	<i>beg. accepteert wie je bent</i>	beg. vindt eigen mening belangrijk	$X^2 (1, N = 197) = 170.00, p < .001$
niet teveel vragen stellen	<i>beg. stelt weinig vragen</i>	beg. stelt veel vragen	$X^2 (1, N = 197) = 2.69, p = .101$
ruimdenkend	<i>beg. accepteert wie je bent</i>	beg. vindt eigen mening belangrijk	$X^2 (1, N = 197) = 170.00, p < .001$
	<i>beg. vindt veel goed</i>	beg. heeft duidelijke mening/regels	$X^2 (1, N = 197) = 1.47, p = .226$

Advies	Keuze- mogelijkheid met grootste <i>n</i>	Keuze- mogelijkheid met kleinste <i>n</i>	χ^2
parafraseren e.d.	<i>beg. laat je zelf nadenken en uitpraten</i>	beg. heeft door waar je het over hebt en maakt je zinnen af	$\chi^2 (1, N = 197) = 95.27, p < .001$
respect	<i>beg. accepteert wie je bent</i>	beg. vindt eigen mening belangrijk	$\chi^2 (1, N = 197) = 170.00, p < .001$
vertelt over zichzelf (beg.)	<i>beg. vertelt over zichzelf</i>	beg. vertelt over anderen	$\chi^2 (1, N = 197) = 16.49, p < .001$
zelf oplossen	<i>beg. laat je zelf nadenken en uitpraten</i>	beg. heeft door waar je het over hebt en maakt je zinnen af	$\chi^2 (1, N = 197) = 95.27, p < .001$
sportief	beg. houdt van sport	beg. houdt niet van sport	$\chi^2 (1, N = 197) = 42.04, p < .001$

Tabel 4

Resultaten van thema 'inplannen van de sessies'

Toelichting: Vet in kolom 'Advies': significante voorkeur overeenkomstig het in de literatuur gevonden advies. Vet en cursief in kolommen 'Keuzemogelijkheid': advies welke in de literatuur gevonden is.

Advies	Keuzemogelijkheid met grootste <i>n</i>	Keuzemogelijkheid met kleinste <i>n</i>	χ^2
flexibel met afspraken inplannen	vast moment	<i>wisselende dagen</i>	$\chi^2 (1, N = 197) = 81.87, p < .001$
	vaste interval	<i>wisselende interval</i>	$\chi^2 (1, N = 197) = 31.68, p < .001$
	vooruit inplannen	<i>wanneer nodig</i>	$\chi^2 (1, N = 197) = 1.14, p = .285$
korte afspraken	<i>zo lang als nodig</i>	vaste tijdsduur	$\chi^2 (1, N = 197) = 1.83, p = .176$
lengte bepaald door jongen	<i>zo lang als nodig</i>	vaste tijdsduur	$\chi^2 (1, N = 197) = 1.83, p = .176$
locatie	praktijk vd begeleider	school/thuis/anders	$\chi^2 (3, N = 197) = 53.86, p < .001$
	praktijk vd begeleider	school	$\chi^2 (1, N = 136) = 12.97, p < .001$
	praktijk vd begeleider	thuis	$\chi^2 (1, N = 133) = 15.23, p < .001$
	school	thuis	$\chi^2 (1, N = 91) = 0.10, p = .753$
zelf afspraken inplannen	samen met ouders	<i>ik zelf/mijn ouders</i>	$\chi^2 (2, N = 197) = 64.58, p < .001$
	samen met ouders	<i>ik zelf</i>	$\chi^2 (1, N = 169) = 25.00, p < .001$
	<i>samen met ouders</i>	mijn ouders	$\chi^2 (1, N = 145) = 54.63, p < .001$
	<i>ik zelf</i>	mijn ouders	$\chi^2 (1, N = 80) = 7.20, p = .007$

Tabel 5

Resultaten van thema 'invloed van ouders rondom sessies'

Toelichting: Vet in kolom 'Advies': significante voorkeur overeenkomstig het in de literatuur gevonden advies. Vet en cursief in kolommen 'Keuzemogelijkheid': advies welke in de literatuur gevonden is.

Advies	Keuzemogelijkheid met grootste <i>n</i>	Keuzemogelijkheid met kleinste <i>n</i>	χ^2
ouders aanwezig tijdens sessie	zonder ouders	met ouders	$\chi^2 (1, N = 197) = 10.28, p = .001$
welke ouder aanwezig tijdens sessie	moeder	vader	$\chi^2 (1, N = 197) = 118.82, p < .001$
zelf afspraken inplannen	samen met ouders	<i>ik zelf/mijn ouders</i>	$\chi^2 (2, N = 197) = 64.58, p < .001$
	samen met ouders	<i>ik zelf</i>	$\chi^2 (1, N = 169) = 25.00, p < .001$
	<i>samen met ouders</i>	mijn ouders	$\chi^2 (1, N = 145) = 54.63, p < .001$
	<i>ik zelf</i>	mijn ouders	$\chi^2 (1, N = 80) = 7.20, p = .007$
zelf keuzes maken	<i>zelf beg. kiezen</i>	ouders kiezen beg.	$\chi^2 (1, N = 197) = 18.89, p < .001$

Tabel 6

Resultaten van thema 'vorm van de begeleiding'

Toelichting: Vet in kolom 'Advies': significante voorkeur overeenkomstig het in de literatuur gevonden advies. Vet en cursief in kolommen 'Keuzemogelijkheid': advies welke in de literatuur gevonden is.

Advies	Keuzemogelijkheid met grootste <i>n</i>	Keuzemogelijkheid met kleinste <i>n</i>	χ^2
zelf keuzes maken	<i>activiteiten samen met beg. bedenken</i>	beg. bedenkt activiteiten	$\chi^2 (1, N = 197) = 98.08, p < .001$
actief i.p.v. zitten	<i>in beweging</i>	zitten	$\chi^2 (1, N = 197) = 20.15, p < .001$
bewegen	<i>in beweging</i>	zitten	$\chi^2 (1, N = 197) = 20.15, p < .001$
geen oogcontact	tegenover beg. zitten	<i>naast beg. zitten</i>	$\chi^2 (1, N = 197) = 1.14, p = .285$
groep	individuele begeleiding	<i>groepsbegeleiding</i>	$\chi^2 (1, N = 197) = 40.21, p < .001$
iets in de handen	<i>iets in handen om mee te friemelen</i>	lege handen	$\chi^2 (1, N = 197) = 81.87, p < .001$
iets samen doen	<i>activiteit samen doen (met beg. of ouders)</i>	activiteit alleen doen	$\chi^2 (1, N = 197) = 67.13, p < .001$
leren met plaatjes	<i>leren met plaatjes</i>	leren met woorden	$\chi^2 (1, N = 197) = .25, p = .618$
naar buiten gaan	<i>buitenactiviteiten</i>	binnenactiviteiten	$\chi^2 (1, N = 197) = .13, p = .722$
naast elkaar zitten	tegenover beg. zitten	<i>naast beg. zitten</i>	$\chi^2 (1, N = 197) = 1.14, p = .285$
niet analyseren	<i>beg. laat je zelf nadenken en uitpraten</i>	beg. heeft door waar je het over hebt en maakt je zinnen af	$\chi^2 (1, N = 197) = 95.27, p < .001$

Advies	Keuzemogelijkheid met grootste <i>n</i>	Keuzemogelijkheid met kleinste <i>n</i>	χ^2
vraag naar gedachten i.p.v. gevoelens	praten over wat je denkt	praten over gevoelens	$\chi^2 (1, N = 197) = 69.49, p < .001$

Tabel 7

Resultaten van thema '(typen) werkvormen die ingezet worden'

Advies	Fijne werkvorm	Niet fijne werkvorm	fijn (n)	niet fijn (n)	fijn (rang)	niet fijn (rang)	Activiteit
activiteiten in de natuur	11.2%	21.8%	22	43			wandelen
	24.4%	8.1%	48	16			activiteiten in de natuur
ademhalings-oefeningen	3.0%	58.9%	6	116		1	yoga/mindfulness
meditatie							
mindfulness							
dieren	31.0%	11.2%	61	22	7		activiteiten met dieren
discussies	23.4%	23.4%	46	46			praten/gesprekken
drama	7.6%	43.1%	15	85		3	creatieve activiteiten (toneel)
gamen	57.9%	8.1%	114	16	2		gamen ((spel)computer)
kunst							niet onderzocht
luieren							niet onderzocht
muziek	18.8%	14.7%	37	29			creatieve activiteiten (muziek)
ontspanning	7.1%	39.6%	14	78		4	massage/reflexintegratie
psycho-educatie	19.8%	25.4%	39	50		8	psycho-educatie
rollenspel	7.6%	48.2%	15	95		2	rollenspel
spel spelen	33.0%	1.5%	65	3	6		spelletjes spelen
superhelden	8.6%	22.8%	17	45			activiteiten met (super)helden/striptideuren
tekenen	26.4%	19.8%	52	39	8		creatieve activiteiten (tekenen/beeldend)
	14.2%	6.1%	28	12			computer (iets maken; beeldend of muziek)
uitdagende activiteiten	56.9%	8.6%	112	17	3		uitdagende activiteiten waarbij je moet nadenken
verhalen vertellen							niet onderzocht
werken met handen	60.9%	6.6%	120	13	1		iets bouwen/maken met je handen
wetenschap							niet onderzocht
geen bron	34.0%	7.1%	67	14	5		programmeren
geen bron	39.1%	30.5%	77	60	4	7	sporten
geen bron	4.6%	20.8%	9	41			weerbaarheidstraining

Advies	Fijne werkvorm	Niet fijne werkvorm	fijn (n)	niet fijn (n)	fijn (rang)	niet fijn (rang)	Activiteit
geen bron	3.6%	38.6%	7	76		5	sociale vaardigheidstraining
geen bron	7.1%	35.0%	14	69		6	sociaal fysieke training (Rots & Water, Jongens in hun Kracht, PMT)

Discussie

Voorkeur voor een begeleider van een bepaald geslacht

Uit het onderzoek blijkt dat hoogbegaafde jongens geen voorkeur hebben voor een begeleider van een bepaald geslacht. De hypothese dat een meerderheid van de hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een man heeft, wordt verworpen. Waar ouders in de praktijk een voorkeur lijken te hebben voor een mannelijke begeleider, hebben hun zonen geen duidelijke voorkeur.

Bij individuele begeleiding/hulp is er wel een voorkeur voor een mannelijke trainer, arts of meester.

Voorkeur voor een hoogbegaafde begeleider

De hypothese dat een meerderheid van de hoogbegaafde jongens een voorkeur voor een hoogbegaafde begeleider heeft, wordt bevestigd door dit onderzoek. Grotendeels overeenkomstig met de conclusie van Rosemarin (2014) voor het begeleiden van hoogbegaafde leerlingen, lijkt het erop dat bij individuele begeleiding het wenselijk is dat dit gedaan wordt door een hoogbegaafde begeleider.

Voorkeur voor een begeleider met specifieke kennis van jongens

De hypothese dat hoogbegaafde jongens een voorkeur hebben voor een begeleider die specifieke kennis heeft van jongens wordt verworpen. Er blijkt een significante voorkeur voor kennis van hoogbegaafdheid te zijn en ook een significante voorkeur voor kennis van kinderen in het algemeen. Het lijkt erop dat de hoogbegaafde jongen het jongen-zijn niet als onderdeel van zijn hulpvraag beschouwt en/of ervaart en een voorkeur heeft voor een begeleider die veel afweet van hoogbegaafde kinderen in plaats van hoogbegaafde jongens.

Begeleidingsbehoefte

Thema 'begeleider als persoon'

Hoogbegaafde jongens hebben een voorkeur voor de volgende gevonden adviezen uit de literatuur: belangstelling voor interesses, consequent, eerlijk, empathisch, humor hebben, jezelf zijn (als begeleider), luisteren, niet oordelend, parafraseren e.d., respect, vertelt over zichzelf en zelf oplossen. Deze voorkeuren zijn overeenkomstig de adviezen uit de gevonden literatuur en het maakt niet uit of deze adviezen uit literatuur over jongens, hoogbegaafde kinderen en/of hoogbegaafde jongens komen.

Uit de resultaten blijkt dat er een voorkeur is voor duidelijkheid vooraf over de inhoud van de begeleidingssessie. Woltring (2017) adviseert flexibiliteit en geen vast programma bij het werken met jongens; dit blijkt niet overeen te komen met de voorkeur van hoogbegaafde jongens die hebben deelgenomen aan het huidige onderzoek.

Greene Burton (2012) en Kiselica en Englar-Carlson (2008) geven aan dat een begeleider van (hoogbegaafde) jongens niet te veel vragen moet stellen. Uit de resultaten blijkt echter dat er hier geen voorkeur voor is.

Het advies om als begeleider ruimdenkend te zijn (Hébert & Olenchak, 2000) komt overeen met de resultaten. Er is een voorkeur voor een begeleider die je accepteert zoals je bent, echter is er geen voorkeur voor een begeleider die veel goed vindt.

Verder kijkend naar de begeleider als persoon blijkt dat er een significante voorkeur is voor een begeleider die van sport houdt.

Thema 'inplannen van de sessies'

Kiselica en Englar-Carlson (2008) hebben meerdere adviezen gegeven met betrekking tot het inplannen van de sessies. De door hen gegeven adviezen om op wisselende dagen af te spreken met een wisselende interval en/of op momenten dat het nodig is, blijken niet overeen te komen met de gemeten resultaten. Er blijkt uit dit onderzoek een voorkeur te zijn voor sessies op een vast moment en met een vaste interval tussen de sessies en geen voorkeur voor het vooruit inplannen van sessies.

Er blijkt geen voorkeur te zijn voor een flexibele tijdsduur van de sessies, wat niet overeenkomt met het advies van Kiselica en Englar-Carlson (2008) om sessies zo lang te laten duren als nodig is of om korte sessies in te plannen. Mogelijk heeft dit te maken met de wat oudere doelgroep waarvoor Kiselica en Englar-Carlson hun adviezen schreven.

Waar Kiselica en Englar-Carlson (2008) adviseren om jongens zelf hun afspraken te laten inplannen, komt uit dit onderzoek naar voren dat er een voorkeur is voor het samen met ouders inplannen van afspraken. Dit heeft mogelijk te maken met de jongere leeftijd van de participanten in dit onderzoek of dat de hoogbegaafde jongen wel betrokken wil worden bij deze keuze en hierin (deels) de regie wil houden, maar wellicht niet de verantwoordelijkheid hier helemaal voor wil dragen.

Sessies worden bij voorkeur gehouden in de praktijk van de begeleider en niet op school of thuis.

Thema 'invloed van ouders rondom sessies'

Hoogbegaafde jongens willen bij voorkeur weinig inmenging van hun ouders hebben rondom de sessies. Ze hebben de voorkeur dat de ouders niet aanwezig zijn tijdens de sessies en kiezen zelf graag de begeleider. Het maken van afspraken doen ze daarentegen bij voorkeur samen met hun ouders. Op het moment dat één van de ouders wel aanwezig moet zijn tijdens de sessies, dan is er een grote voorkeur voor de aanwezigheid van hun moeder.

Thema 'vorm van de begeleiding'

De adviezen m.b.t. de vorm van de begeleiding komen voor een groot deel overeen met de gemeten, significante voorkeuren. Afwijkend hierin is dat er geen voorkeur is voor het leren met plaatjes en voor het doen van buitenactiviteiten.

Green Burton (2012) geeft aan om geen tot weinig oogcontact te maken met de hoogbegaafde jongen en Haen (2011b) en Kiselica en Englar-Carlson (2008) geven het advies om naast de jongen te zitten in plaats van tegenover hem. De resultaten laten geen voorkeur voor tegenover of naast elkaar zitten zien. De adviezen van Haen (2011b) en Kiselica en Englar-Carlson (2008) lijken hierdoor niet per definitie op te gaan voor hoogbegaafde jongens.

Kiselica en Englar-Carlson (2008) geven aan dat veel jongens het fijn vinden om in een groep iets te doen, met de kanttekening dat introvertere jongens zich prettiger zullen voelen bij individuele begeleiding. Hoogbegaafde jongens in dit onderzoek blijken echter een significante voorkeur te hebben voor individuele begeleiding.

Thema '(typen) werkvormen die ingezet worden'

Bij zowel de werkvormen die de hoogbegaafde jongen fijn als niet fijn vindt, liggen de acht hoogste percentages boven de 25%. Kijkend naar deze acht werkvormen (en daarmee het tweede deel van de vierde deelvraag beantwoordend) vinden hoogbegaafde jongens de volgende activiteiten fijn (op volgorde van hoge naar lagere percentages): iets bouwen of maken met de handen, gamen, uitdagende activiteiten (waarbij je na moet denken), sporten, programmeren, spelletjes spelen, activiteiten met dieren en creatieve activiteiten (tekenen/beeldend).

Van yoga/mindfulness, rollenspellen, toneel/drama, massage/reflexintegratie, sociale vaardigheidstrainingen, sociaal-fysieke trainingen, sporten en psycho-educatie geven ze aan deze activiteiten niet fijn te vinden (op volgorde van hoge naar lagere percentages).

Opvallend in deze voorkeuren is dat sporten bij zowel fijne als niet fijne activiteiten gekozen wordt. In de praktijk wordt sporten vaak geassocieerd met jongens en voor 40% van de hoogbegaafde jongens lijkt dit te kloppen, echter is sporten voor 31% van de hoogbegaafde jongens in dit onderzoek een activiteit die ze niet fijn vinden bij individuele begeleiding.

De begeleidingsbehoefte van hoogbegaafde jongens bij individuele begeleiding

Met betrekking tot wat hoogbegaafde jongens volgens zichzelf nodig hebben bij individuele begeleiding kan geconcludeerd worden dat zij over het algemeen een voorkeur hebben voor een hoogbegaafde begeleider met kennis van hoogbegaafde kinderen. In specifieke situaties is er een voorkeur voor een mannelijke begeleider. Op basis van de genoemde activiteiten uit dit onderzoek heeft de hoogbegaafde jongen een voorkeur voor iets bouwen of maken met de handen, gamen, uitdagende activiteiten (waarbij je na moet denken), sporten, programmeren, spelletjes spelen, activiteiten met dieren en creatieve activiteiten (tekenen/beeldend).

Kritische beschouwing

Dit onderzoek richt zich op wat hoogbegaafde jongens zelf vinden wat ze nodig hebben tijdens individuele begeleiding. De resultaten dienen voorzichtig geïnterpreteerd te worden, aangezien:

1. het niet zeker is dat alle vragenlijsten door de beoogde participanten zijn ingevuld; omdat de vragenlijst online is afgenomen, kan niet gecontroleerd worden of deze daadwerkelijk door een hoogbegaafde jongen is ingevuld en/of dat hij geholpen of gecorrigeerd is door zijn ouders;
2. alleen naar de voorkeuren en meningen is gevraagd; de resultaten zeggen niets over de effectiviteit van deze voorkeuren tijdens individuele begeleiding;
3. de vragenlijst lang is; mogelijk hebben sommige participanten de vragenlijst op het eind minder geconcentreerd en minder serieus ingevuld om ervan af te zijn, wat door één moeder werd gemeld;
4. het niet zeker is dat alle participanten voldoen aan de opgestelde leeftijdscriteria en daarmee aan de beoogde doelgroep; door alleen naar geboortemaand en -jaar te vragen kan van participanten geboren in april en mei (de maanden waarin de vragenlijst online stond) niet accuraat de juiste leeftijd bepaald worden. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is een exacte leeftijd echter niet noodzakelijk, omdat er geen vragen waren waarbij leeftijd van belang was;
5. er voor dit onderzoek voor de meeste vragen gekozen is voor een 4-puntsschaal; hierdoor kon er geen 'neutrale' optie gekozen worden; de participant werd gedwongen om een keuze te maken. Het is mogelijk dat bepaalde participanten bij vragen geen enkele voorkeur hadden en door de keuze voor een 4-puntsschaal hebben ze wel een keuze moeten maken, want anders konden ze niet verder met invullen. Dit kan invloed hebben gehad op de resultaten.

Daarnaast zijn in het ontwerp van de vragenlijst de vragen voor de voorkeur voor een man of vrouw ontworpen als een 3-puntsschaal, waardoor hier wel de keuze 'geen voorkeur' gemaakt kon worden. Echter is dit bij het online zetten van de vragenlijst niet juist overgenomen, waardoor deze vragen 2-puntsschalen zijn geworden en er een keuze is afgedwongen. Dit geldt ook voor de vraag waarbij de hoogbegaafde jongen moest aangeven of hij liever zijn vader of moeder bij de sessie aanwezig wilde hebben.

Bij de vragen over de werkvormen moesten de participanten vijf opties aanvinken. Het is mogelijk dat sommige participanten liever meer of minder opties hadden willen aanvinken.

Aanbevelingen

Een herhaling van (een deel van) dit onderzoek, waarbij een oneven aantal keuzeopties in de schaalvragen gebruikt wordt, kan gebruikt worden om aan te tonen of (een deel van) de resultaten van dit onderzoek niet beïnvloed zijn door de ontwerpkeuzes die gemaakt zijn. Hierbij wordt dan ook aanbevolen om een controle in te voeren, waardoor met grotere zekerheid geconcludeerd kan worden dat de juiste doelgroep heeft geparticipeerd.

Daarnaast kan een vervolgonderzoek met een bredere doelgroep (waarin ook meisjes en niet hoogbegaafde kinderen opgenomen zijn) meer inzicht geven in hoeverre de in dit onderzoek gevonden resultaten specifiek voor hoogbegaafde jongens zijn. Tevens kunnen de resultaten van dit onderzoek verder gebruikt worden voor een onderzoek naar de effectiviteit van het inzetten van de gevonden voorkeuren van hoogbegaafde jongens.

Gezien de hoge bereidheid van ouders om mee te werken aan dit onderzoek en aangezien er verder weinig onderzoek gedaan is naar de doelgroep “hoogbegaafde jongens”, is het aan te bevelen om verder onderzoek te doen naar hoogbegaafde jongens.

Ondanks dat er uit dit onderzoek blijkt dat er geen voorkeur is voor een mannelijke begeleider bij individuele begeleiding, heeft bijna de helft van de jongens deze voorkeur wel. Hetzelfde geldt voor de andere evenredig verdeelde voorkeuren. Voor de praktijk is het daarom aan te bevelen om bij de voorkeuren die evenredig verdeeld zijn, te checken of de hoogbegaafde jongen in kwestie die begeleid wordt daadwerkelijk geen voorkeur heeft of dat hij die wel heeft. Bij de niet-evenredig verdeelde voorkeuren is de kans groter dat de hoogbegaafde jongen die voorkeur ook heeft, desondanks is het raadzaam om bij alle cliënten en alle voorkeuren te controleren of deze voorkeur ook voor hen geldt, aangezien geen twee hoogbegaafde jongens hetzelfde zijn.

Referenties

- Alvino, J. (1991). An investigation into the needs of gifted boys. *Roeper Review*, 13(4), 174–180.
<https://doi.org/10.1080/02783199109553352>
- Boland, C. M., & Gross, M. U. M. (2007). Counseling Highly Gifted Children and Adolescents. In S. Mendaglio & J. S. Peterson (Red.), *Models of counseling gifted children, adolescents, and young adults* (pp. 153–197). Prufrock Press Inc.
- Cruz, J. (2011). Breaking Through With Art: Art Therapy Approaches for Working With At-Risk Boys. In C. Haen (Red.), *Engaging Boys in Treatment* (pp. 177–194). New York, NY, US: Routledge.
- Davis, G. A., Rimm, S. B., & Siegle, D. (2014). Understanding and Counseling Gifted Students. In G. A. Davis, S. B. Rimm, & D. Siegle (Red.), *Education of the Gifted and Talented* (pp. 451–484). Pearson Education Limited.
- Driessen, G., & Doesborgh, J. (2004). *De feminisering van het basisonderwijs. Effecten van het geslacht van de leerkrachten op de prestaties, de houding en het gedrag van de leerlingen*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen (ITS).
- Enfield, G. (2011). From Virtual to Real: Video Games in the Treatment of Boys. In C. Haen (Red.), *Engaging Boys in Treatment* (pp. 135–151). New York, NY, US: Routledge.
- Fine, A. H., Dennis, A. L., & Bowers, C. (2011). Incorporating Animal-Assisted Interventions in Therapy With Boys at Risk. In C. Haen (Red.), *Engaging Boys in Treatment* (pp. 115–133). New York, NY, US: Routledge.
- Galton, F. (1892). *Hereditary genius* (2de ed.). New York: MacMillan & Co.
- Greene Burton, M. (2012). Talk is Cheap: Exploring Alternative Strategies for Counseling Gifted Adolescent Males. *Gifted Child Today*, 35(3), 209–214.
<https://doi.org/10.1177/1076217512444550>
- Haen, C. (2011a). The Therapeutic Use of Superheroes in the Treatment of Boys. In C. Haen (Red.), *Engaging Boys in Treatment* (pp. 153–175). New York, NY, US: Routledge.
- Haen, C. (2011b). Boys and Therapy: The Need for Creative Reformulation. In C. Haen (Red.), *Engaging Boys in Treatment* (pp. 3–40). New York, NY, US: Routledge.
- Harvey, S. (2011). Physical Play With Boys of All Ages. In C. Haen (Red.), *Engaging Boys in Treatment* (pp. 91–113). New York, NY, US: Routledge.
- Hébert, T. P., & Olenchak, F. R. (2000). Mentors for gifted underachieving males: Developing potential and realizing promise. *Gifted Child Quarterly*, 44(3), 196–207.
<https://doi.org/10.1177/001698620004400307>
- IJzerman, S. (2018). Onderwijs: Factsheet arbeidsmarkt. Geraadpleegd 11 mei 2018, van
<https://www.uvw.nl/overuw/Images/factsheet-arbeidsmarkt-onderwijs.pdf>
- Kerr, B. A., & Cohn, S. J. (2009). *Slimme jongens, hoe hou je ze gemotiveerd*. Assen: Koninklijke van Gorcum B.V.
- Kerr, B. A., Vuyk, M. A., & Rea, C. (2012). Gendered practices in the education of gifted girls and boys. *Psychology in the Schools*, 49(7), 647–655. <https://doi.org/10.1002/pits.21627>

- Kiselica, M. S., & Englar-Carlson, M. (2008). Establishing Rapport with Boys in Individual Counseling and Psychotherapy: A Male-Friendly Perspective. In M. S. Kiselica, M. Englar-Carlson, & A. M. Horne (Red.), *Counseling Troubled Boys* (pp. 49–65). New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Liu, W. M., Shepard, S. J., & Nicpon, M. F. (2008). “Boys Are Tough, Not Smart” Counseling Gifted and Talented Young and Adolescent Boys. In M. S. Kiselica, M. Englar-Carlson, & A. M. Horne (Red.), *Counseling Troubled Boys* (pp. 273–29). New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group.
- Rosemarin, S. (2014). Should the teacher of the gifted be gifted? *Gifted Education International*, 30(3), 263–270. <https://doi.org/10.1177/0261429413486577>
- Shepard, S. J., Nicpon, M. F., Haley, J. T., Lind, M., & Liu, W. M. (2011). Masculine Norms, School Attitudes, and Psychosocial Adjustment Among Gifted Boys. *Psychology of Men and Masculinity*, 12(2), 181–187. <https://doi.org/10.1037/a0019945>
- Silverman, L. K. (2016). Counseling Needs of the Gifted. Geraadpleegd 10 mei 2018, van <https://talentstimuleren.nl/?file=6500&m=1475340041&action=file.download>
- Van der Aalst, M. (2018). Sociaal werk, Jeugdzorg, Kinderopvang: Factsheet arbeidsmarkt. Geraadpleegd 11 mei 2018, van <https://www.werk.nl/xpsimage/wdo218739>
- Wintersteen, M. B., Mensinger, J. L., & Diamond, G. S. (2005). Do gender and racial differences between patient and therapist affect therapeutic alliance and treatment retention in adolescents? *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(4), 400–408. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.4.400>
- Woltring, L. (2017). *Dat maak ik zelf wel uit !?* (6e herziene druk). Utrecht: In eigen beheer uitgegeven.